

- здібності, мотивацію, самооцінку тощо), інтелекту (когнітивні здібності, креативність); емоційних станів (стрес, депресія, вигорання, тривога тощо).
2. *Соціальна діагностика* оцінює особливості взаємодії між людьми. До основних напрямів відносять: діагностику соціальної адаптації (рівень інтеграції особистості в суспільстві), дослідження групових процесів (лідерство, конфлікти, динаміка групи), аналіз соціальних установок (толерантність, стереотипи тощо), вивчення особливостей професійної діяльності (оцінка мотивації, визначення ризиків професії, маркерів професійного вигорання).
 3. *Психолого-педагогічна діагностика* досліджує поведінку та розвиток дітей у освітньому середовищі. До пріоритетних напрямів належать: виявлення труднощів у навчанні, дослідження емоційно-особистісного розвитку дитини, оцінка рівня і особливостей адаптації.
 4. *Клінічна діагностика*: широко розповсюджена у психіатрії та клінічній психології для встановлення психічних розладів через психометричне тестування, інструментальні методи (ЕЕГ, МРТ).

Література:

- Бондаренко Н. О. Соціальна діагностика: підруч. для студ. напряму «Соціальна робота». Київ: 2021. 240 с.
- Клінічна лабораторна діагностика: навч. посіб. (ВНЗ III–IV р. а.) / Б. Д. Луцик, Л. Є. Лавець, Г. Б. Лебедь та ін.; за ред. Б. Д. Луцика: 2-ге вид. 2018. 288 с.
- Петухова І. О. Діагностики і корекція навчальних труднощів: нейропсихологічний підхід. *Problems of modern psychology*. 2021. № 3 (22). Р. 49–55.

Ірина ПЕТУХОВА

Діагностичні методики широко застосовують фахівці у роботі з вразливими категоріями населення, в освітніх установах, в організаціях і колективах з метою раннього виявлення проблем, розробки корекційних програм, оцінки ефективності соціальних проєктів.

1. *Анкетування*: дозволяє отримати інформацію про суб'єктивні переживання, ставлення, потреби та оцінки соціальних явищ. До прикладів анкет можна віднести: анкета соціальної адаптації, вивчення ставлення до соціальних проблем (дискримінації, безробіття, міграції) тощо.
2. *Тести*: короткі стандартизовані завдання, за допомогою яких здійснюють психолого-педагогічні дослідження. За формою тести поділяють на: *опитувальники* (застосовуються для діагностики особистісних особливостей, соціальних установок і емоційних станів, наприклад: Методика «Ціннісні орієнтації» Рокіча, шкала тривожності Спілбергера–Ханіна, шкала стресу Персеваля), *завдання* (матриці Равена, тести на визначення рівня інтелекту), *проєктивні*: дозволяють досліджувати різні аспекти особистості (самооцінка, агресивність, інтро-екстраверсія, соціальна бажаність тощо) у «непрямий» спосіб. До найбільш розповсюджених проєктивних методик

відносять: «Незакінчені речення», «Будинок, дерево, людина», «Неіснуюча тварина», «Кінетичний малюнок сім'ї» тощо.

3. Спостереження використовується для оцінки справжньої поведінки особистості у соціальному середовищі.
4. Інтерв'ю дозволяє глибше зрозуміти мотиви, переконання та переживання респондентів. Інтерв'ю може бути *структурованим* (застосовується для оцінки професійної мотивації, адаптації до роботи) і *напівструктурованим* (дозволяє розкрити індивідуальні переживання).
5. Соціометрія сприяє визначенню статусу особистості у групі.
6. Інструментальні методи сприяють отриманню точних даних про роботу мозку, фізіологічні реакції організму, взаємозв'язок між психічними процесами і фізичними показниками. Наприклад, використання функціональної магнітно-резонансної томографії (ФМРТ) дозволяє відстежувати активність мозку під час виконання завдань, вивчати взаємозв'язок між психічними процесами та активністю конкретних зон мозку. Електроенцефалографія (ЕЕГ) дозволяє досліджувати когнітивні процеси особистості.

Для використання у професійній діяльності варто використовувати діагностичні методи, які відповідають низці вимог: надійність (отримані за методикою результати є усталеними, незалежними від впливу випадкових факторів); валідність (методика вимірює саме ті психологічні явища, на які спрямована); соціокультурна адаптованість тощо.

Кожна методика проходить тривалий процес перевірки та стандартизації процедури й оцінок за підсумками обстеження. Так, перевірку надійності та валідності здійснюють щонайменше на вибірці з 200 осіб, які мають бути відібрані за певними критеріями відповідно до специфіки та спрямованості методики.

Література:

1. Перелік валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re41473?an=1>
2. Петухова І. О. *Тестування в освіті України крізь призму розвитку психолого-педагогічної науки (кінець XIX — перша третина XX ст.)*: автореф. дис. ... канд. пед. наук. 2013.

Ірина ПЕТУХОВА

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

За загальною редакцією
Надії ЧЕРНУХИ,
докторки педагогічних наук, професорки,
Сергія ПЕТКОВА,
доктора юридичних наук, професора,
Тетяни ЗАХАРІНОЇ,
докторки педагогічних наук, доцентки

УДК 364-78(038)
С73

Рекомендовано до друку
Вченою радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 13 від 17.07.2025 року)

Рецензенти:

Данилюк І. В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, декан факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ);

Сейко Н. А. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка (м. Житомир);

Чубенко А. Г. – доктор юридичних наук, професор, заступник начальника Полтавської обласної військової адміністрації (м. Полтава).

Укладачі:

Авісвич А. В., Бакуліна О. С., Балабушка Є. О., Бериславська О. М., Бибик Д. Д., Бортняк К. В., Бочелюк В. Й., Вановська І. М., Васильєва-Халатникова М. О., Вольська О. М., Губа М. І., Демченко В. М., Деревянко Б. В., Джус О. А., Дзиговський А. В., Захаріна Т. І., Золотарьова М. К., Ігумнова О. Б., Карелін В. В., Катеринчук К. В., Коваленко І. Е., Ковальська Н. М., Коновалова О. В., Кононець В. П., Копотун І. М., Костенко Д. В., Кравченко О. О., Красілова Ю. М., Кузнецова О. А., Куниця Т. Ю., Курилюк Ю. Б., Кучер В. А., Кучерявий А. О., Кучерявий О. Г., Латутін Ю. О., Литовченко О. В., Лопушинська Н. М., Лопушинський І. П., Люріна Т. І., Макарова Т. П., Малиношевський Р. В., Маркова С. В., Марченко Н. В., Микитюк М. А., Москаленко А. М., Мота А. Ф., Олійник В. В., Омельченко С. О., Петков С. В., Петухова І. О., Притула О. Л., Проніна О. В., Савельчук І. Б., Самбор М. А., Сірих М. В., Скриньковський Р. М., Сотніченко М. М., Співак Я. О., Стецюк С. П., Тарасюк Л. С., Тернопільська В. І., Токарук Л. С., Трубчанінов М. А., Файчук О. Л., Філіппова В. Д., Чернуха Н. М., Чубук Р. В., Чуйко О. В., Шамрай Б. М.

*Відповідальність за зміст термінів, достовірність поданих даних
і точність наведених цитат несуть автори (співавтори).*

Соціальна робота. Термінологічний словник / за заг. ред. Н. Чернухи, С. Петкова, Т. Захаріної. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 484 с.

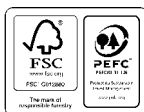
ISBN 978-966-667-918-8

У сучасних умовах соціальна робота стала одним із чинників національної стійкості. Групою вчених на основі практичного досвіду розроблено визначення найпоширеніших термінів, які мають відношення до соціальної роботи. Розміщено довідкові матеріали щодо застосування цих термінів у нормативно-правових актах України, навчально-науковій роботі. Розроблений словник сприяє формуванню спільного розуміння й використання відповідних термінів фахівцями, представниками владних структур, дослідниками, медіа й громадськістю, а також підвищенню ефективності комунікації у сфері соціальної роботи на національному та міжнародному рівнях.

Видання стане в пригоді представникам органів державної та місцевої влади та незалежним експертам, фахівцям соціальної сфери, фахівцям із супроводу ветеранів й офіцерам соціального супроводу, науково-педагогічним працівникам і здобувачам вищої освіти, аспірантам та ад'юнктам, представникам громадських організацій та всім, хто цікавиться проблемами соціальної роботи.

УДК 364-78(038)

Видання здійснено за підтримки Благодійної організації «Благодійний фонд «Спас Україна»

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого FSC® та PEFC™

ISBN 978-966-667-918-8

© Колектив авторів, 2025
© Юрінком Інтер, 2025